JOSEFÍNA MATYÁŠOVÁ, MIKULÁŠ DAČICKÝ Z HESLOVA. OSOBNOST, DÍLO A „DRUHÝ ŽIVOT“

Ústav českých dějin FF UK, Praha 2017, 164 stran + 7 stran textových a obrazových příloh

Posudek vedoucí diplomové práce

Josefína Matyášová si za téma své diplomové práce zvolila Mikuláše Dačického z Heslova, tedy mimořádně zajímavou osobnost předbělohorské a bezprostředně pobělohorské doby, atraktivní pro historiky specializující se na problematiku raně novověkých měst, ale také na dobové ego-dokumenty a v neposlední řadě i na soudobé politické dění, jehož byl Dačický zasvěceným a břitkým glosátorem. V průběhu 19. a 20. století zaslouženě přilákal pozornost mnoha badatelů a jeho literární dílo se opakovaně stalo předmětem zájmu editorů. Částečné reflexe se dočkal i Dačického „druhý život“, a tak by se mohlo na první pohled zdát, že věnovat mu poměrně rozsáhlou kvalifikační práci je poněkud nadbytečné – vždyť co nového lze k tomuto zdánlivě soustavně probádanému tématu ještě dodat? Dlužno však hned na tomto místě předeslat, že zdání v tomto případě klame. Nevznikla totiž zbytečná práce kompilující dosavadní již známé poznatky, nýbrž objevná studie, která významným způsobem obohacuje utěšeně se rozrůstající soubor biografických pojednání o čelných aktérech 16. a 17. století o další důležitou položku.

Struktura diplomové práce Josefíny Matyášové se může jevit jako poměrně konzervativní, má však své opodstatnění. Po úvodu a shrnutí pramenů a literatury k tématu charakterizuje autorka prostředí, v němž byl Dačický celoživotně ukotven, tedy předbělohorskou Kutnou Horu, aby následně prostřednictvím tradičně pojatého chronologického výkladu zmapovala jeho život od dětství přes mládí, léta zralosti, stáří a smrt. Následuje – opět chronologicky řazené – zachycení Dačického „života po životě“, dovedené prakticky až do dnešních dnů. Práci uzavírá stručný závěr a vhodně zvolené textové i obrazové přílohy. Její hlavní přínos vidím v několika směrech. Pokud jde o Dačického reálný život, podařilo se autorce systematickým studiem sekundární literatury a vydaných i nevydaných pramenů nejen uceleně zrekonstruovat jeho osudy, ale zároveň nově a přesvědčivě interpretovat některé dílčí aspekty jeho příběhu. Mám na mysli zejména Dačického poměrně důmyslné strategie směřující k úsilí vyváznout z velmi obtížné situace, do níž se dostal zabitím šlechtice. Případ se táhl desítky let a Dačický promyšleně hledal zastání u vlivných a vysoce postavených

aristokratů, jimž naopak sám vycházel vstříc v jiných záležitostech ve snaze si je zavázat – a to i tehdy, kdy to bylo v rozporu se zájmy jeho rodiny, například jeho choti Alžběty. Jde např. o vytváření cílených vazeb k Adamovi mladšímu z Valdštejna (srov. zvl. s. 94 a 106). Důsledným vytěžením dostupných informačních zdrojů autorka nejen zaceluje či koriguje některá „bílá místa" Dačického životopisu, ale také uvádí na pravou míru jeho celkovou osobnostní charakteristiku. V kontrastu s představou přežívající v obecném povědomí tak ze stránek předložené práce vystupuje Dačický spíše jako vulgární a konfliktní opilec než jako uhlazený a galantní bonviván. Autorka však neztrácí ze zřetele další podstatný fenomén – totiž Dačického literární dílo, které (jak ostatně sama konstatuje ve snad až příliš stručném závěru) nabízí podstatně lichotivější představu o svém autorovi, než jakou skýtá strohá životní realita. S tím už ovšem souvisí i v práci široce tematizovaná problematika Dačického „druhého života", vůbec první takto detailní a komplexní zmapování této překvapivě pestré a košaté problematiky.

Sledování obrazu Dačického osudů v umění, počínaje literárními díly přes díla dramatická až po filmovou tvorbu pokračuje k ozvukům jeho jména i v méně tradičních oblastech. Josefína Matyášová si všímá využití Dačického jména v názvu skupiny historického šermu, v pojmenování gastronomických specialit, v označení alkoholických nápojů i ve scénáři jedné televizní talkshow. Ve všech těchto oblastech dokázala do obdivuhodných podrobností prozkoumat kontext i souvislosti, v nichž Dačický – či spíše ustálená představa o něm – fungovala a do určité míry dodnes funguje. Je však dobré mít na paměti, že tak jako pro většinu české veřejnosti bude Rudolf II. splývat s Janem Werichem z filmu *Císařův pekař – Pekařův císař*, bude pro ni i Mikuláš Dačický z Heslova do velké míry identický se Zdeňkem Štěpánkem z filmu *Cech panen kutnohorských* (podrobné prozkoumání plánů na zfilmování Dačického osudů za první republiky včetně objasnění role kuriózní postavy jménem Felix de la Cámara v této věci je mimochodem dalším přínosem předložené diplomové práce). Citlivější akcentování dopadů a vlivů, které má film (jakožto vizuálně velmi konkrétní médium) ve srovnání např. s beletrií na podobu historické paměti, by autorce pravděpodobně pomohlo objasnit v různých dobách poměrně stereotypně pojímaný obraz Mikuláše Dačického (milovník krásných žen a dobrého vína, skvělý šermíř, zastánce slabých a utlačovaných, odpůrce všeho falešného a pokryteckého). Právě film totiž velmi často funguje nejen jako odraz, ale druhotně i jako zdroj historické paměti. Dačický (ve Štěpánkově pojetí flamendr se zálibou v alkoholu, zároveň ale schopný brilantně chápat a pojmenovávat problémy své doby), se tak vracel v nejrůznějších historických kontextech. Je zřejmé, že se Josefíně Matyášové nejen podařilo tyto aktualizace vysledovat (aniž by možná plně docenila

jejich původ, resp. hlavní inspirační zdroj), ale také je ilustrovat vhodnými citacemi (srov. s. 124 – divadelní hra Františka Pavlíčka *Chvála prostopášnosti* reagující na situaci po roce 1968: „Jsou doby, kdy není hanba pít, ale zůstat střízlivý…“)

Úhrnem lze říci, že precizním zmapováním Dačického „života po životě“ pokračuje Josefína Matyášová v trendu, který se v naší historiografii v minulých letech úspěšně etabloval (srov. studie Kamila Činátla, Jana Randáka a dalších). Přístup k minulosti, který chápe dodatečnou transformaci skutečných osudů historických osobností do podoby fikce jen jako jakýsi nežádoucí sediment, který je třeba odstranit, aby se před badatelem vyjevila „pravdivá“ historická realita, byl díky pojednáním výše jmenovaných i řady dalších již opuštěn. Bádání o „druhých životech“ – a spolu s ním i cílený výzkum historické paměti jako takové – jsou vnímány jako plnohodnotná součást historiografie a diplomová práce Josefíny Matyášové do tohoto rámce velmi vhodně zapadá, aniž by to jakkoli snižovalo její přínos pro onen „první“ život Mikuláše Dačického z Heslova.

Předložená studie nepochybně splňuje všechna kritéria kladená na tento typ kvalifikačních prací. Autorka prokázala dobrou znalost vydaných pramenů a literatury i schopnost pracovat s nevydanými archivními prameny. V textu nenacházím obsahové, interpretační, ani formální nedostatky. Kvalitu diplomové práce posiluje velmi čtivý styl, jímž je napsána. Ráda ji doporučuji k obhajobě. Navrhuji ji ohodnotit jako výbornou.

V Praze dne 30. srpna 2017

Doc. Mgr. Marie Šedivá Koldinská, Ph.D.